ÇINARALTI

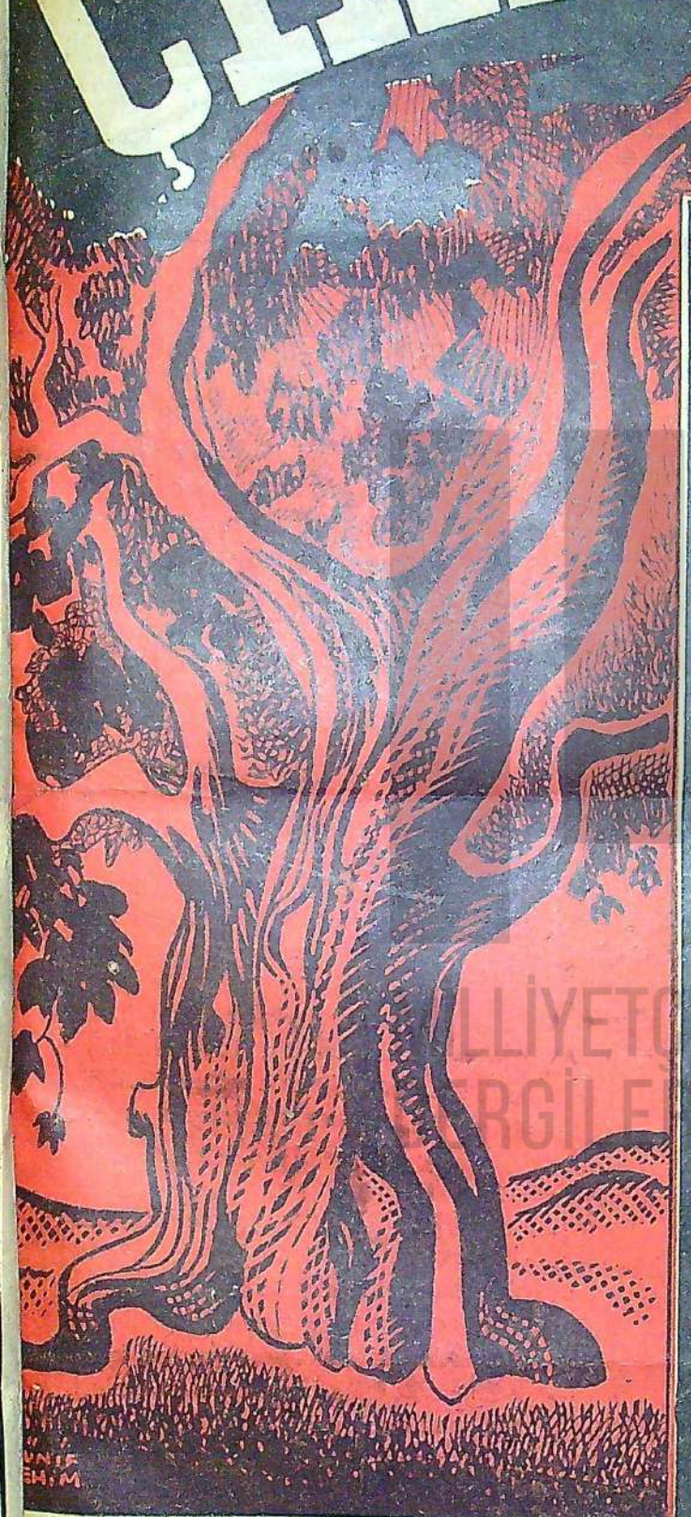

BU SAYIDA :

SUİİSTİMAL
Orhan Seyfi ORHON

TELKİN — FEVZİ ÇAKMAK
Dr. M. Hakkı AKANSEL

Geçen asrın iki müthiş veziri:
HAKKI VE İZZET PAŞALAR
Yazan: Adnan GİZ

TÜRKÜ (Şiir) Zafer Arıkbağ
Güzeller Dile Geldi (Şiir) Halim Yağcıoğlu
ŞİKÂYET (Şiir) Süreyya Endik

BİLMEK — Ernest RENAN
BİZİM GÜZİDELERİMİZ — Dr. İhsan UNANER

Mütareke (Çocuk Adam) — Konuşmalar

HAFTALIK
FİKİR VE SANAT
MECMUASI

Sayı : 122
Kuruş : 15

505

ÇINARALTI NEŞRİYATI

Yer Yüzünde Türkler

Yazan: *Hüseyin Namık ORKUN*

Türk milletinin yeryüzünde nerelerde, ne kadar olduğunu, bunların adlarını, boylarını, hayatlarını, dillerini, edebiyatlarını, âdetlerini en kat'i vesikalara dayanarak, bildiren bu çok mühim, çok değerli eser

BİRKAÇ GÜNE KADAR ÇIKIYOR!

Yaylâ Türküsü

Halide Nusret ZORLUTUNA

En ince, en san'atkâr kadın şairimiz Halide Nusret Zorlutuna'nın en seçme şiirlerini bir araya topladığı bu eşsiz şiir mecmuasını bütün edebiyat severlere tavsiye ederiz.

Fiatı 50 kuruş.

Satış yeri: İstanbul, ÇINARALTI İdarehanesi.

Kulaktan Kulağa

ORHAN SEYFİ ORHON

Orhan Seyfi Orhonun günün vakalarına dair yazdığı fıkraları, istihzaları, hicivleri, tenkidleri bir araya toplıyan bu kitabı okuyunuz!

Fiatı 50 kuruş

MASKELER AŞAĞI

«En Büyük Tehlike» nin İçyüzü

Yazan: O. S. O.

Fiatı: 30 kuruş

Millî Piyango

Talihinizi denemek için en güzel fırsat (Millî Piyango) biletlerinden hiç olmazsa bir tane almaktır. Bu bilet sizi zengin edebilir. Bu sefer talihiniz olmasa bile bunu almakla memleketinize küçük bir hizmette bulunduğunuzu düşünerek teselli olabilirsiniz.

Dr. ŞÜKRÜ MEHMET

(SEKBAN)

Gureba Hastanesi CİLD ve ZÜHREVÎ hastalıkları sabık hekimi.

Hergün saat 10 dan 16 ya kadar.
İstiklâl Caddesi. Ankara apartıman 99
Telefon: 40916.

Sahibi: Orhan Seyfi ORHON

Basıldığı yer: 520

Cumhuriyet matbaası — İstanbul

Hüseyin Namık Orkun

TÜRK EFSANELERİ

ÇINARALTI YAYINI

Fiatı 50 kuruş

UMUMÎ SATIŞ YERİ:
İSTANBUL-ANKARA CADDESİ
ÇINARALTI İDAREHANESİ Nº 47

Konuşmalar

Bay Tahir Kemal Özcan:

— «Gönül» ismindeki şiirinizin pek senli benli bir ifadesi var. Vâkıa, insan, kendine gönül kadar yakınla da tekiifli olamazsa da, bunu fazla lâubalilik haline de vardırmamalı.

Aksiliğinle beni yaktın be gönül!

Diyorsunuz. Ona karşı böyle bir dil kullanırsanız, onun da size aksilik etmiye hakkı olur. Halk şiirinde bu türlü sözler yiğitlik, kahramanlık şiirlerinde, varsağılarda kullanılır. Onlara bu tarz yakışır. Fakat lirik şiirlere pek uygun gelmiyor. Bir şeye dikkatinizi çekmek istiyorum.

Katılıp bulutlara gökte ağlarsın

da bir hece fazla. Bundan başka bir çok mısralarda da durak yok.

Bay Semih Üstün:

— (Erken açılan gül) de eskilerin teşhis ve intak dedikleri şeyi yapmak istemişsiniz. Fakat şiirde böyle bir sanat kullanılınca karşımızdakine sahiden gelmiş gibi hitap etmelisiniz. Meselâ:

Gülüm dön, gafletin kalsın bir anlık

gibi ancak kendi kendilerine hareket edebilen canlı mahlûklara sözleri söylememeli. Şiirinizin bir yerinde de:

Bu tatlı âhengi olmadan saçtın!

diyorsunuz. Gülün, âhengi olmaz. Sonra âhenk için olmak fiili, kemâle ermek mânasında kullanılmaz. Her halde bu sizin ilk tecrübeleriniz. Daha bu yolda çalışmalısınız.

Bay Ahmet Ziya Herdinç:

— İlk kalem tecrübeniz, Ümit isimli yazınızı okudum. İlk tecrübe için bu ümit vericidir. Fakat bunun neşrini istememelisiniz. Biraz sonra, tecrübeniz arttıkça daha çok güzelini yazacak, bunları o kadar beğenmiyeceksiniz ki, nasıl olup ta bu yazıları neşrettirmeyi düşündüğünüze şaşacaksınız Şimdilik kendiniz için yazın ve kendinize beğendirdikten sonra yakın dostlarınıza okuyun, onlar da beğenince, o zaman herkese beğendirmeyi düşünün!

Bay İhsan Bingöl:

— «Akşamla hıçkırır» isimli yazınızın:

Akşamla hıçkırır, akşamla ağlar

mısraı her mısrada tekerrür ediyor. Şiirde tekrarlanan mısralar vardır. Fakat bunlar en az bir beyitten sonra gelir. Hiç bir nazım şeklinin bu kadar çok tekrara tahammülü yoktur. (Gurur yaşları) isimli şiiriniz kusursuz. Aruzu pek mükemmel kullanmışsınız. Yalnız (evel) demeli, (evvel) demelisiniz. Bir de (demir zırhlıda) da demire lüzum yok. Bu güzel, kusursuz şiirinizin büyük bir eksiği var. Bu tarzda yazılan bütün şiirler gibi hiç bir ayrılığı, orijinalitesi yok. Sizin kadar nazım tekniğini bilen bir şair için yapılacak şey yalnız bu kalıyor.

Yeni Tefrikamız

Beyaz Selvi

Halide Nusret Zorlutuna

(Çocuk Adam) tefrikamız gelecek sayıda sona eriyor. Gelecek sayıdan itibaren çok ince kadın şairimiz Halide Nusret Zorlutuna'nın (Çınaraltı) için hazırladığı bu çok güzel romanı neşre başlıyoruz.

Bay İ. Ateş:

— Mektubunuzda «.. ne gibi hususları gözönünde bulundurmam icabettiğini henüz bilmiyorum. Beğenilip yazılması benim için bir bahtiyarlıktır.» diyorsunuz. Bunu, belki de nezaketinizden söylüyorsunuz. Fakat, ne gibi hususları gözönünde bulundurmanız icabettiğini ancak çok, pek çok okumak size öğretecektir. Şiirlerinizde güzel yerler var. Yalnız tam bir olgunluk için mutlaka bu lâzımdır. Şiirinizin basılması sizin için neden bahtiyarlık oluyor? Tam tersine, bu şiirler, okuyanlar için bir bahtiyarlık olmalı. Ve böyle olmasına çalışın!

Bay İzzettin Görkay:

Mecmuamız hakkında gösterdiğiniz dostane hislere teşekkür ederiz. Şiirinizi aynen yazıyorum:

ANNEME

— Öldüğü zaman —

Işıksız, gafletli bir kara gündü,
Gençliğim ümidim herşeyim söndü,
Hayatım karardı zindana döndü,
Anladım kimsesiz kalmışım anne..

★

Kollarımla seni saramam artık,
Ben sensiz bu yerde duramam artık,
Sularda, toprakta aramam artık,
Eeni ben göklere salmışım anne.

★

Elimi Allaha açayım gayri,
Ne olur kanat ver uçayım gayri,
Bu kötü dünyadan kaçayım gayri,
Kederden kedere dolmuşum anne.

★

Gözümden en acı yaşlar döküldü,
Öksüzsün dediler boynum büküldü,
Sandım ki göğsümden canım söküldü,
Anladım ben sensiz kalmışım anne.

İzzettin Görkay

Şiirinizde gerçek ve samimî bir lirizmin coşkunluğu ilk bakışta fakediliyor. Yani bellibaşlı bir unsur olan duyuş var. Nazım tekniğinde de (ilk kıtadaki son mısra ile, son kıtadaki dördüncü mısraın kafiyeleri nin aynı olması hariç) bir kusur yok. Fakat.. kelimeleri daha itinalı ve daha kendinize hoş olarak seçmelisiniz. Çok söylenmiş kelime kalıplarına dökülen duygular güzelliklerinden kaybederler. Buna dikkat edin.. Ve siz bunu yapabilecek bir kabiliyettesiniz.

Çınaraltı, dostlarının acılarına bütün kalbiyle iştirak eder. Başınız sağ olsun..

506

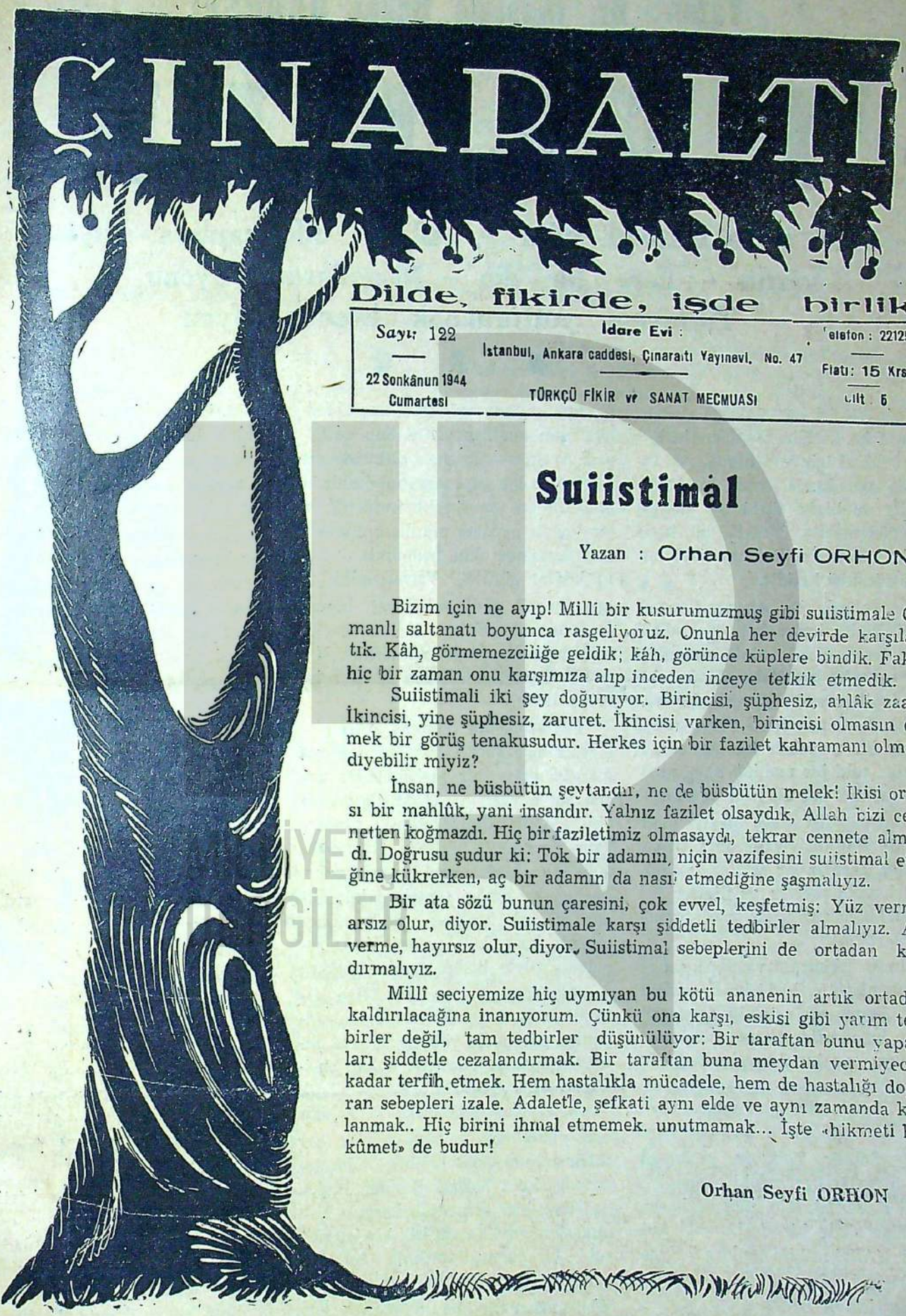

Dilde, fikirde, işde birlik

Sayı: 122 — 22 Sonkânun 1944 Cumartesi

İdare Evi : İstanbul, Ankara caddesi, Çınaraltı Yayınevi, No. 47

TÜRKÇÜ FİKİR ve SANAT MECMUASI

Telefon : 22129 — Fiatı: 15 Krs — Cilt 6

Suiistimal

Yazan : Orhan Seyfi ORHON

Bizim için ne ayıp! Milli bir kusurumuzmuş gibi suiistimale Osmanlı saltanatı boyunca rasgeliyoruz. Onunla her devirde karşılaştık. Kâh, görmemezciliğe geldik; kâh, görünce küplere bindik. Fakat hiç bir zaman onu karşımıza alıp inceden inceye tetkik etmedik.

Suiistimali iki şey doğuruyor. Birincisi, şüphesiz, ahlâk zaafı. İkincisi, yine şüphesiz, zaruret. İkincisi varken, birincisi olmasın demek bir görüş tenakusudur. Herkes için bir fazilet kahramanı olmalı, diyebilir miyiz?

İnsan, ne büsbütün şeytandır, ne de büsbütün melek! İkisi ortası bir mahlûk, yani insandır. Yalnız fazilet olsaydık, Allah bizi cennetten koğmazdı. Hiç bir faziletimiz olmasaydı, tekrar cennete almazdı. Doğrusu şudur ki: Tok bir adamın, niçin vazifesini suiistimal ettiğine kükrerken, aç bir adamın da nasıl etmediğine şaşmalıyız.

Bir ata sözü bunun çaresini, çok evvel, keşfetmiş: Yüz verme, arsız olur, diyor. Suiistimale karşı şiddetli tedbirler almalıyız. Az verme, hayırsız olur, diyor. Suiistimal sebeplerini de ortadan kaldırmalıyız.

Millî seciyemize hiç uymıyan bu kötü ananenin artık ortadan kaldırılacağına inanıyorum. Çünkü ona karşı, eskisi gibi yarım tedbirler değil, tam tedbirler düşünülüyor: Bir taraftan bunu yapanları şiddetle cezalandırmak. Bir taraftan buna meydan vermiyecek kadar terfih etmek. Hem hastalıkla mücadele, hem de hastalığı doğuran sebepleri izale. Adaletle, şefkati aynı elde ve aynı zamanda kullanmak.. Hiç birini ihmal etmemek. unutmamak... İşte «hikmeti hükûmet» de budur!

Orhan Seyfi ORHON

ABONE ŞARTLARI
Yıllığı 750, altı aylığı 380, üç aylığı 200 kuruş
Ecnebi memleketler için :
Yıllığı 1000, altı aylığı 500 kuruş

Sahip ve Neşriyat Müdürü
Ornan Seyfi ORHON

İHTAR :
İdarehanemize gönderilen eserler neşredilsin edilmesin sahiplerine iade edilmez Bize neşredilmek üzere gönderilen eserlerden bir telif hakkı istenemez.

Yazan: Dr. Mustafa Hakkı AKANSEL

TELKİN

İnsan neye inanırsa odur - Allahın bile çanlara ihtiyacı vardır - Yeni bir din - Moğolların Afyonu - Türkiyeye yutturulmak istenen afyon

● ● ●

Irkın tesiri hayvanlarda insanlardan daha katîdir. Hayvan cinsleri hangi maksat için yaratılmışlarsa, tamamile o maksada uygun bir hayat sürerler ve başka türlü bir yaşayış şekli güdemezler. Meselâ, bir halis kan Arab veya İngiliz atının öteki atlara üstünlüğü katîdir.

İnsanlarda ise ırk vasıflarının üstünlüğü bu kadar katî ve ebedî tarzda tesirli olmaz, çünkü, insanlarda, hayvanlardan fazla olarak, bir (muhayyile) vardır. (Psikanaliz (ruh tahlili) sayesinde ilmî olarak tesbit edilmiş bir gerçektir ki, insan, esas itibarile, ruhî bir mahlûk olup, maddî bir mahlûk değildir) (Kayzerling). (İnsanın yaşadığı esaslı olaylar maddî değil, timsalî hayallerdir.) (Zihnî hayaller, şaşmaz bir şekilde, gerçeklere tahavvül ederler, ve fikirler, her zaman, olaylar üzerinde tesirli olmuşlardır) (keza).

İnsan ırklarının vasıfları, saf oldukları nispette, birbirinden ayrıdır. Fakat, inanış şekli, telkin, propaganda ile, bu vasıflar tesirsiz bırakılabilar, veya, o ırkın hayatî menfaatlerine aykırı gayeler uğrunda kullanılabilir. Telkin ile, aynı ırktan, aynı dilden olan iki insan birbirile kanlı bıçaklı olabilir. Telkinin, propagandanın insanlar üzerindeki olağanüstü tesirini anlatmak için, ince ve hassas Fransızlar şöyle bir darbımesel kullanırlar: (Allahın bile çanlara ihtiyacı vardır.) Biz, bu derin görüşü tamamile Türkçeleştirmek istersek, şu şekilde tercüme etmeliyiz: (Allahın bile minarelere ihtiyacı vardır).

Ortaçağda, hıristiyanlık, bütün Avrupa milletlerini (Haçlılar seferleri) için ayaklanırdı. Cenup ve Şimal Avrupa ırklarının birbirine zıt vasıflarını bir gaye uğrunda kullanabildi. Bu da, inanış şeklinin birliği ve bir imanlı papazın müthiş propagandası sayesinde oldu. İslâmlıkta da aynı kudret görüldü. Farmasonluk ta aynı hedefi güdüyor. Fakat, bunun zayıf tarafı, sırf fikrî bir hareket olup, duygulara dayanmamasıdır. Heyecan üzerinde olmıyan fikirler ise ölü kalırlar.

Paylaşmacılık (kommünizm) : Kayzerlinge göre, doğrudan doğruya hıristiyanlığın bir mahsulüdür: aynen şöyle yazıyor: (Hıristiyanlıkta bir tezellül (humiliation) vardır. Tanrı karşısında yerlerde sürünmekte iğrenç şekilde avamî bir hal vardır. Haysiyetsiz boyun eğmek, daima günah işlemek korkusu, ümit edilen cennete karşı köle acelesi. Aynı zamanda, şöyle budalaca bir düşünce de vardır: aşağı olan şey Allah katında makbuldür. Bu hürafe, hıristiyanlar arasındaki yüksek ruhlara, ihtimal hiç zarar vermedi. Fakat, bu inanış tarzı, küçükleri daha küçük yaptı. Halka, bulundukları halden üste çıkmamayı tavsiye ederek, her türlü tohum üstünlüğünü, daha tohumda iken, boğdu. Bundan başka, hıristiyanlık, avam tabakasının kalbinde bir nevi (metafizik kötü zevk), ruhî bir gurur, yardıma, refahtan zevk almıya gûya hakları olduğuna dair mağrur bir iman uyandırdı. İşte, bütün bu dinî zihniyetler, bu gün, dinî anlamdan ayrıldılar, her zamankinden fazla olarak, iğrenç bir vasıf aldılar. Bu hal, bana, çok vakit, Garp kültürünün istikbali hakkında vahim kaygılar veriyor) (Bir filozofun günlük seyahat notları, Fransızca tercümesi, 5 inci bası, cilt 1, s. 65).

Ernest Renan da, daha önce, (Felsefî konuşmalar) isimli eserinde, şu fikri ileri sürmüştü: (Eğer milyonlarca bayağı insanın her gün banyo yapması, hoşça hayat sürmesi, eğlenmesi matlup ise Fransa haklıdır. Eğer, insanlığın hedefi, insanların gittikçe ilimde, ahlâkta, ruhta yükselmesi ise Almanya haklıdır).

Evet, çok doğru: ferah yaşıyan, eğlenen milyonlarca insandan, bodrumunda hayvanlar üzerinde tecrübe yaparak insanlığın ilmini ilerletece-ğim derken rümatizmaya yakalanan, hiç eğlenmiyen, kürek mahkûmu gibi çalışan bir tek Claude Bernard, veya sabahlara kadar mum ışığında çalışan bir Kâtip çelebi daha üstündür. Amerikalı filozof Will Durant'ın (Medeniyetin tarihi) isimli muazzam eserinde, kommunizm hakkında şu satırlara rasladım: (Darwin, Fuegienlerde gördüğü mutlak müsavatın, onların, hiç bir zaman, medenî bir hale gelmelerini ümit ettirmiye mâni olduğu fikrinde idi) (cilt, 1. s. 34, Fransızca tercümesi).

Tabiat, insanları müsavi istidatlarla yaratmıştır. Bu noktayı, evvelce, yine bu dergide yayınladığım (Doğum piyangosu) isimli yazımda etrafile anlattım. Will Durant, aynı sayfanın altındaki notunda, kommünizmi şöyle tavsif ediyor: (Milletler fakir iken kommünist olurlar. Zenginleşince, tabiî istidatlar, öteki insanla-

508

rın üstüne geçerler. Zengin olurlar, nüfuzlu olurlar, siyasete hâkim olmıya başlarlar. Bu hal, fakirlerin hiddetini mucip olur, bir ihtilâl yaparlar: serveti, toprağı yeniden paylaşırlar. Fakat, tabiî üstünlükler, çok geçmeden, yine iktidarı, serveti, toprağı ellerine alırlar, derken, yine fakirler galeyana gelirler ve yeni baştan bir paylaşma daha olur. İşte, insanlığın kalbinin sistol (büzülmesi) ve diyastolu (açılması) budur).

Tabiat bakımından paylaşmacılık:

Tabiat için, insanların büyük bir kıymeti yoktur: o ölen bir insanın yerine bin tanesini koymakta hiç zorluk çekmez. İnsanlar, karıncalar gibi üremektedirler. Bundan dört yüz sene evvel, yer yüzündeki bütün insanların miktarı dört yüz milyon idi. Bu gün ise iki milyar iki yüz on altı milyondur. Biyoloji bilgini Jean Rostand, geçen dünya harbinde ölen bütün insanlar için: (insanlıktan ufak bir kan alma ameliyesi) diyor. Tabiat bakımından insanlığın yer yüzünde yaşamasının, bizim anlıyabildiğimiz, bir mânası varsa, o da, boğuşma yoluyla ilerlemektir. Tabiat bakımından, insanların duygularının, elem ve kederlerinin, saadet veya felâketlerinin hiç bir kıymeti yoktur. Biz, kendi kendimize bir pâye veriyoruz. Onun için, kommünizmin, bu bakımdan dahi —ki, asıl mühim olan görüş budur — hiç bir mânası yoktur. Netekim, bunu anlıyan Ruslar, bundan yirmi dört sene evvel, kommünizmi bırakıp koyu milliyetçiliğe döndüler. Bu noktayı, yine bu dergide vaktile yayınladığım: (İşin iç yüzü) isimli uzun yazıda etrafile anlatmıştım.

Hayatın asıl mânası bir (trajedi-haile) olmasındadır. Bu noktayı, Kayzerling, (Istıraptan olgunluğa) isimli son eserlerinden birinde, ehemmiyetle göze çarptırıyor. (Hayatın bir trajedi olduğunu anlamamak bir budalalıktır) diyor.

Kommünizm gayesinin kısmen tahakkuk ettiği, yani geniş insan kütlelerinin ferah yaşadığı Şimalî Amerikada, milletlerarası şöhret sahibi Dr. A. Carrel'in (L'Homme, cet inconnu-İnsan, bu anlaşılmamış yaratık)

(Lûtfen sahifeyi çeviriniz.)

MAREŞAL
Fevzi Çakmak

••••

Bu hafta, yaş haddı sebebile muvazzaf ordudan ayrılan Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmağı, Türk milletinin ne kadar sevdiğine en güzel delil, Millî Şefimizin kendisine yazdığı şu mektuptur:

Sayın Mareşalım,

Kanunun tâyin ettiği yaş haddi sebebiyle muvazzaf ordudan tekaüt suretile bu gün ayrılıyorsunuz. Uzun senelerdenberi en yüksek askerî vazifede devletimize ifa buyurduğunuz değerli hizmetleri şükranla yâdetmeyi vazife sayarım. Memleket engin tecrübelerinizden hazarda ve seferde devletin askerlik veya diğer hizmetlerinde daima istifade etmek istiyecektir. İleride deruhde buyuracağınız vatan hizmetlerini de şeref ve muvaffakiyetle başaracağınıza eminiz.

Aziz Mareşalım, size sıhhat ve sağlamlık içinde uzun ömürler ve devletimize yeni büyük hizmetler dilerim».

Reisicumhur
İSMET İNÖNÜ

••••

Yerini, ordumuzun mümtaz bir rüknü olan Orgeneral Kâzım Orbaya bırakan Mareşal Fevzi Çakmak, askerlikte olduğu kadar sanat ve edebiyatta da üstün bir kıymetti. Askerî vazifeleri dışında kalan zamanını ilmî tetkik ve tetebbularla geçirirdi. Mareşalın kızına yazdığı bir mektup, onun bu mevzu üzerindeki bilgisine en güzel misaldir. Mektubu aynen okuyucularımıza sunuyoruz:

Pek sevgili kızım,

Muazzezciğim,

Sevimli mektubunu aldım, dikkatle okudum ve seninle hasbihale karar verdim: «Dünyayı Allah yaratmış olduğu halde neden insanla Allah arasında mâni olacağını anlıyamıyorum; neden bütün evliyalar dünyayı inkâr ederler?.. diyorsun. Zaten Ömer Hayyam gibi İslâm mütefekkirleri şöyle diyor:

Ez menzili küfr ta be din yek nefesest
Ve zî-âlemi şek ta be yekîn yek nefesest
İn yek nefsi aziz ra hoş midaret
Çun hasılı ömrüma hemin yek nefesest

«Yani küfr ile din arası, şek ile yakıyn (ermek) arası bir nefes kadardır. Madem ki ömrümüz bir nefesten ibarettir, bu aziz nefesimizi hoş tutmalıyız» diyor. Esasen islâmda dünyadan vazgeçmek yoktur. (Târik-i dünya) lar hıristiyandır. İslâmda (lâruhbaniyetü filislâm) da keşişlik ve kulübe ile Allah arasına girmek memnudur. Âlemi şek de melâl, şüphe insanı dünyadan bıktırır; fakat âlemi yakıynde dünya ile ukba arasında fark yoktur. Tasavvuf tarif ile anlaşılmaz. Ancak düşünmek ile erilir. (Istırap ile ruhî varlık başlıyor) diyorsun, çok doğrudur. Çünkü insan ıstırap ile çok düşünür ve her şeyi anlamıya başlar. Namık Kemalden bir iki beyit yazayım:

Minnet-i didare düşmüş can-ı şeydâ muztarib
(Lenterani) dehri tutmuş ruhu Musa muztarib
Güftügû kabil değildir bahs-i zatullahta
Ol sebepten itiyad-ı hak şinasandır sükût

Vahdeti vücudu ne güzel tasvir ediyor:

Bir idi şahidi meşhudu cihanı gaybın
Çeşm-i idrâke kaza etmeden ispat-ı şühud

Kâinatın yaradılışını tasvir ediyor:

Meve urup bad-ı muhabbetle bu deryayı hudus
Etti hak fıtretini cevher-i yektayi hudus
Her birin pertevi didarına âyine edip
Verdi suret bu şüunata heyulâyı hudus.

(Sonu 15 inci sahifede)

isimli eserinde yazdığı gibi: (halkın yüzde otuzunun beyni, ancak on iki yaşındaki bir çocuk beyni kadar gelişmiştir). Sebebi de, maddî refahın tatmin edilmesi, sinema, spor, radyonun çok revaç bulmasile, insanların gittikçe maddileşmeleri, ruhun yükselmesine kıymet vermeyip, apartmanların, sinemaların, banyoların, kaloriferlerin, radyoların gelişmsine ehemmiyet vermeleridir. İnsanları yükselten (ıstırap) tır. Bu ise, bollukta değil, darlıkta duyulur.

Bir millet, daima tetik üzerinde yaşarsa, boğuşmanın, ıstırabın hayatta esas olduğunu anlarsa, servet, saadet, refah, dünya cenneti ile kendini avutmazsa, hayatın hakikî mahiyetinin bir (trajedi) olduğunu anlamış ise, o millet yaşar ve yükselir. Yine bu dergide geçenlerde yayınladığım: (Türkiyede bilgi) isimli bir yazımda, Moğolların, Bûdiliğin avamlaştırılmış şekli sebebile, nasıl miskinleştirilmiş. uyuşturulmuş, cenkciliklerinin nasıl körletilmiş olduğunu, ilmî kaynaklar göstererek, ispat etmiştim. Kommünistlik te, biz Türkler için, aynı mahiyettedir: bir uyuşturucu, miskinleştirici, bize, gerçeğin hakikî ve sert cehresini saklayıp, bize bu dünyada bulunmıyan saadeti, cenneti vadetmek suretile, bizim benliğimizi, enerjimizi eritmek istiyen asrî bir afyon!

Kommünizm yeni bir dindir. Dinlerin esasının doğru veya yanlış olmasının hiç bir ehemmiyeti yoktur. Bu noktayı, yine bu dergide çıkan: (Mormonlar) isimli yazımda belirtmiştim. Fakat, bu cahil insanlar için doğrudur. Hakikat güneşinin girdiği yerlerde batıl, yanlış hurafelere yer kalmaz. İşte, bu yazıyı bunun için yazdım. Bir misal: (Fransa enstitüsü) üyesi, meşhur eski Roma tarihi mütehassısı Jérome Carcopino'nun, 1942 de çıkmış: (Aspects mystiques de la Rome païennes - hıristiyanlıktan evvelki Romanın tasavvufî manzaraları) isimli çok değerli eserinde, (s. 14), şöyle bir olay anlatılıyor: milâttan evvel 396 senesinde, Kartaca ordusu komutanı Himilkon, Siraküza kalesini (Sicilyada) muhasara etmişti. Kalenin dışındaki Demeter ve Kore (Thesmophores ilâheleri - Cere-

(Sonu 13 üncü sayfada)

Yazan: Adnan GİZ

GEÇEN ASRIN İKİ MÜTHİŞ VEZİRİ

Hakkı ve İzzet Paşalar

Öteki yerinde kalsın! Fakat İzzet Mehmet Paşa, bana bugün dahi lüzumlu ve pek sempatik görünüyor. Ah, o muazzam kavuğu, müthiş yüzü ve falakalı adamlarile İstanbul çarşılarından bir daha geçirmek mümkün olsaydı ! . . .

Geçen asrın iki sert iki müthiş veziri vardır:

Hakkı paşa ve Darendeli İzzet Mehmet paşa!..

Birincisi haklı, haksız yere serdiği cesetlere basarak sadaret makamının eşiğine kadar yükselmiş ve orada yediği dehşetli bir tekme ile bir sürgün cezası alarak İstanköy adasına kadar yuvarlanmıştır. İkincisi ise iki defa sadarete geçmiş ve Tanzimattan sonraya tesadüf eden ikinci sadaretinde, Tanzimatın insan öldürmek veya sürgüne göndermek için koyduğu kayıtları yine devrin icat ettiği kıyafetler kadar sıkıcı bulmuştur.

Hakkı paşa, «Silivri naibi, şeriat hâini! İlâmını gördüm, kahkahayla güldüm. Meali hezeyan, hükmü hilâf-ı Kurandır. Mührü müeyyedemi basarım, seni mahkeme kapısına asarım.» diye Silivri naibine gönderdiği o müthiş tehdit mektubile meşhurdur ki «nümunei edebiyata» kadar geçen bu kafiyeli mektubile, âdeta sade lisan kullanan ediblerimizin üstadı sayılır. Ediblerimizi Allah korusun! Üstatları öyle korkunç bir insandır ki kendisini kabul etmiyen Söğüt kasabasını bir düşman kalesi gibi yakıp yıkmış ve maiyetindeki Arnavut askerlerine yağma ettirmişti.

Hakkı paşa — kendisine nispetle tatlı sert olan — reisülkitap Sopasalan Kâmil efendinin oğludur. Evvelâ sevmediklerine sopa salmakla meşhur olan Kâmil efendi daha sonra yer yüzüne Hakkı paşa gibi bir evlât salmakla, ismine eklenen şöhretin velvelesini ölümünden sonra da halkın sırtında idameye çalışmıştır. Hakkı paşa evvelâ Mutbak eminliği, Rikâbı hümayun defterdarlığı ve sadaret kethüdalığı gibi vazifelerde bulunarak sert ve şiddetli icraatı ile tanındı. Bu sırada Rumeli berbat bir haldeydi. Başta Pazvandoğlu, Dağ devirenoğlu gibi âsi âyanlar ve onların peşisıra yürüyen bir sürü yeniçeri taslağı, Üçüncü Selimin İstanbulda yakmak istediği «Nizamı cedit» çırağını kan ve ateş içinde söndürmek istiyor, daha doğrusu bu «Nizamı cedit» maddesini bahane ederek düpedüz eşkiyalık ediyorlardı. Zaten kabına sığamıyan ve kesecek biçecek adam arıyan Hakkı paşaya işte Rumeli mansıbı biçilmiş kaftan dediler, tuttular geniş salâhiyetle onu Rumeli valisi yaptılar. Hakkı paşa hakikaten orada gücünün yettiği, elinin ulaştığı gibi kesti, biçti. Başa çıkamadıklarını da hiç olmazsa sindirdi. Fakat o güne kadar perakende çalışan âsilerin, sindikten sonra gizlice birleşmelerine meydan vermesi de tabiî madalyanın ters tarafı.. Her ne hal ise Hakkı paşa Rumelide bir hayli iş gördü. Tarih sahibi Nuri beye göre muvaffak olamadı. Vakanüvis Asım efendiye göre muvaffak oldu. Evvelâ padişah ta Asım efendi gibi düşündü ve bu şiddetli adamı İstanbula getirmek, sadarete geçirmek istedi. Fakat İstanbuldaki bazı devlet ricali padişahın

510

bu niyetinden haberdar olunca bir inme rüzgârı geçirdiler. Nasıl geçirmesinler ki hemen hepsinin o müthiş adamla bir geçmişleri, Asım efendinin dediği gibi «yekdiğerinin katil ve idamile müteselli olmıyacak mertebede» büyük kinleri vardı. Hakkı paşanın sadarete ayak basar basmaz hemen ilk iş olarak bütün düşmanlarının boynunu vurduracağından kimse şüphe edemezdi.

O zaman İstanbulun kibar meclislerinde Nasreddin hoca, İncili çavuş tertibi geçinen bir boşboğaz Seyda efendi vardı. Nüktedan, hoş sözlü adamdı ama bir kere boşandı mı pek patavatsız konuşurdu. Hattâ ağabeysi reisülkitap Hayri efendi meşhur Boza bozgununda nehre düşüp boğulduğu zaman, Seyda efendi gûya kardeşinin yok pahasına gittiğini anlatmak için: «Bizim biraderi peder hıyar akçesile peyda eylemiş» diye bir nükte savurmuş, bu suretle kardeşlik sevgisine lânet okutmuştu. İşte, padişahın Hakkı paşayı sadarete getirmek istediği günlerden birinde bu Seyda efendi, Hakkı paşanın en büyük düşmanlarından ve devletin nüfuzlu erkânından olan Valide kethüdası Yusuf ağanın meclisinde bulunuyordu. Bir çok şeyler konuşulduktan sonra sohbet pek tatsız bir konuya, ölmek, can vermek bahsine takılmıştı. Zengin ve haris Yusuf ağa ölümden son derece korkardı. Hattâ bir kere mahkeme huzurunda yapılan resmî bir senetle meşhur musiki üstadı Sadullah ağadan ömrünün yedi yılını satın almıştı. Bahis, ölüme gelince Yusuf ağa evhama kapılmış:

—- Âh-u sad Ah!.. -- diye göğüs geçirmişti — eğer can verirken ıstırap çekmek endişesi olmasa şu hayatın yükünü terkedip ölümü ihtiyar eylemek vicdanıma pek kolay gelirdi.

O zaman Seyda efendi kendini tutamıyarak:

— Onun çaresi kendi elinizdedir — demişti —. Cenabı devletiniz Hakkı paşanın sadareti hususunda göz yumduğunuz takdirde onun sadarete geçeceği elbette şüphe götürmez. O gün cenabınız şu devlethanenizde bîkaydane hûzur-u âram ve kendi âleminizde dak-ku lak-ku kelâm ederken nâgâh müşarünileyhin mesned-i vekâlete vürut ve arz odasında kusut eylediğini bir doğru sözlü gelip ihbar eylediği anda ruh-u revanınızın bir an içinde vücudunuzdan uçup gideceği bî iştibahtır.

Bu Yusuf ağa ve Hakkı paşanın diğer düşmanları onun sadaretine mâni olmak için padişahı ve Valide Sultanı türlü sözlerle kandırmıya çalışmışlar hattâ Hakkı paşaya delilik isnadederek:

— Maazallah bu makule cesur bir divane, hamil-i mihr-i vekâlet-i şahane oldukta saltanat makamına gayri gûne muamele edeceği melhuz olduktan başka, ötedenberi nizamı cedit ihtirai onun menfuru olduğundan yeniçerilerle birleşerek pişmiş aşa soğuk su katmak ihtimali vardır.» diye Selimin tam candamarına dokunmuşlardı.

Türkü

— Kardeşim P. O. ya —

Bozbulanık akar suyum durulmaz,
Suvalim var kimselerden sorulmaz,
Gurbet elde yârdan ayrı durulmaz,
Bu hasretlik uzar, uzar bitmez oy!.
Yâr hayalin gözlerimden gitmez oy!

Seni anıp hayal, hayal düşlenem,
Destan olup okunmaya başlanam,
Yaprak, yaprak mendiline işlenem,
Bu hasretlik uzar, uzar bitmez oy!..
Yâr hayalin gözlerimden gitmez oy!..

Şerbetim var ağuludur içilmez,
Yollarım var kayalıktır geçilmez,
Güllerim var tomurcuktur açılmez,
Bu hasretlik uzar, uzar bitmez oy!..
Yâr hayalin gözlerimden gitmez oy!..

Zafer ARIKBAĞ

Nihayet kararlarında daima zayaf padişahı kandırmış, Hakkı paşanın sadaretine mâni olduktan başka Rumeli valiliğinden dahi azlettirerek Halebe attırmışlardı. Fakat bu hareketlerile Hakkı paşanın Rumelideki ıslahatını yarım bıraktırdıklarından asıl onlar pişmiş aşa soğuk su atmış oldular. Uğradığı bu darbe ile Geliboludan Anadoluya atlıyan Hakkı paşa Söğüt kasabasından geçerken bozulmuş âsabı ile gerçekten bir devlet adamına yakışmıyan çok düşük ve caniyane bir hata işlemiş ve bu hareketile düşmanlarının ekmeğine büsbütün yağ sürerek doğru İstanköy menfasını boylamıştır. O devirlerde bir paşanın kalabalık maiyeti, bütün daire halkı ile bir vilâyetten bir vilâyete gitmesi geçtiği köyler ve kasabalar için bir salgın, korkunç bir âfet olurdu. O paşaların yüzlerce kişiyi bulan maiyeti hiç bir kanuna, nizama tâbi olmadan kondukları mahallerde kendilerini ve hayvanlarını doyurmak için köylünün zahiresini, erzakını alır, bahçesini, tarlasını harap eder ve bu maddî zararlar yetmiyormuş gibi ırza, namusa sataşmaktan da çekinmezlerdi. Daha bir müddet evvel kalabalık maiyeti ile Anadolu valisi Ali paşa Söğütten geçmiş ve kasabayı âdetâ yangın yerine çevirmişti. Zavallı Söğütlüler şimdi Hakkı paşa gibi namı âleme dehşet salmış bir vezirin geldiğini duyunca hemen bir heyet göndererek fakir halkın yarasını bir daha deşmemek için paşanın kasabaya girmemesini rica etmişlerdi. Hakkı paşa dinler mi? Söğütlülerin bu densizliğine son derece kızmış, Silivri naibine gönderdiği tehditnamenin bir eşini de onlara göndermişti. Fakat ahalinin yeniden bir heyet yollaması üzerine büsbütün köpürmüş ve maiyetindeki Arnavut askerlerine derhal Söğüt kasabasının cezalandırılmasını emretmişti. Bu emri alan o derme çatma asker sanki bir düşman kalesi gibi Söğüdü ateşe vermiş, evleri basarak karşılarına çıkanları öldürmüş, ahalinin malını parasını yağmaladıktan başka kızına, karısına da taarruz etmişti. Bu Söğütlüler İstanbula gelip dert yandılar. Vezeratı alınan Hakkı paşa İstanköye sürüldü. Zaman zaman şuurunu kaybederek kan dökmekten zevk alan bir yarı mecnun olması pek muhtemel bulunan bu adam sonradan affedilerek İkinci Mahmut devrine kadar muhtelif vazifelerde bulunmuş ve neticede yine İstanköye sürülerek orada ölmüştür.

İzzet Mehmet paşaya gelince, bazan felâktin olduğu gibi, cinayetin de hayırlısı olurmuş. Hakkı paşa kadar olmasa da yine zalimlik ve insaf-

(Devamı 12 nci sahifede)

Güzeller dile geldi

Katmer katmer, ışık ışık,
Beni Türk eller dokudu.
Sümbül lâleyle karışık,
Beni Türk eller dokudu.

Tezgâhım meşe dalından,
Topanım yakut alından,
Düşmedim dünya dilinden,
Beni Türk eller dokudu.

Ötüşür kuşlarım gel gel,
Dökülür ışığım al al,
Açılmış güllerim dal dal,
Beni Türk eller dokudu.

Avşarın mor sümbülleri,
Bende Gördesin gülleri,
Öter hasret bülbülleri,
Beni Türk eller dokudu.

Yol yol gözün nuru akmış,
Benden sabır yolu geçmiş,
Ispartam beni yâr seçmiş,
Beni Türk eller dokudu.

Halim Yağcıoğlu

Çünkü...

Deniz, dağ, taş, çiçek, kuş;
Hepsi bambaşka bu gün;
Dünya meğer ne hoşmuş?

Zevkini tattım ömrün;
Şen ve zindeyim şimdi,
Elemin kendiyken dün.

Yaşamak tek derdimdi,
Yoktu hiç bir ışığım.
Gözyaşım lâkin dindi,

Çünkü artık âşığım.

Ç. ALTAN

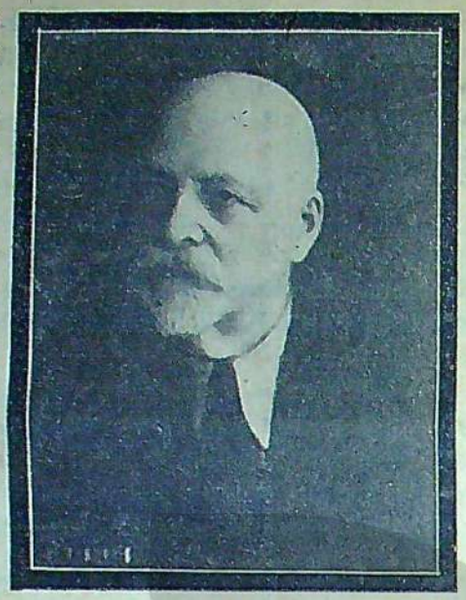

MİLLÎ ŞAİRİMİZ
Mehmet Emin Yurdakul

Yazan: Z. A.

Geçen hafta bu gün, «Türkçe şiirler» şairi Mehmet Emin Yurdakul'u kaybettik.

Merhum, 1868 de Beşiktaşta doğmuştu. Babası bir ırıp kayığı sahibi Salih reis, annesi Edirneden İstanbula gelmiş bir köylü ailesinin kızı Emine hanımdı.

M. Emin Beşiktaş Askerî rüştiyesini bitirdi, idadiye girdi. Orayı bitirmeden çıktı. Bir müddet o zamanki ismile Mekteb-i Hukuka devem etti. Tahsili daha ziyade hususîdir.

Memuriyete «Sadaret evrak kalemi» nden başladı. 1890 da bastırdığı «Fazilet ve Saadet» isimli risaleyi Sadrazam Cevat paşaya takdim etti. Ve 700 kuruş maaşla Rüsumat Mektupçu kalemi müsevvitliğine tâyin olundu. Biraz sonra da evrak müdürü oldu. 1897 deki Yunan harbinde:

Ben bir Türküm dinim cinsim uludur,
Sinem özüm âteş ile doludur,
İnsan olan vatanının kuludur,
Türk evlâdı evde durmaz giderim.

Kıtasile başlıyan «Cenge giderken» isimli şiirini neşretti. «Türk» kelimesinin bir hakaret sıfatı olarak kullanıldığı bir zamanda edebiyatımızda ilk defa «Ben bir Türküm» diyen odur.

Bu sırada «Türkçe şiirler» ünvanile bir küçük kitabı intişar etti. Bu kitap Ebüzziya tarafından çok nefis bir tarzda renkli resimlerle basılmış ve hasılatı harb yaralılarına terkedilmişti. Kitabın başında «Abdülhak Hâmit» «Sami Paşa zade Sezai» «Tevfik Fikret», «Filozof Rıza Tevfik» gibi o zamanın meşhur şahsiyetlerinin takdirkâr yazıları vardı.

Emin beyin bu tarzda yazıları, Meşrutiyetten biraz evvel, Selânikte çıkan «Bahçe» gazetesinde, Rıza Tevfikle Ömer Naci arasında bir «hece ve aruz» münakaşasına yol açtı. Epeyce süren bu münakaşa, Bahçe mecmuasının, Ömer Nacinin «Reval» mülâkatını ve Osmanlı imparatorluğunun taksimini ima eden bir yazısı üzerine, kapatılmasile sona erdi.

Mehmet Eminin Türkçe şiirleri yalnız bizim aramızda değil, Şark edebiyatile meşgul olanlar, Ruslar, Macarlar arasında da dikkati çekmişti.

1908 inkılâbını müteakip Mehmet Emin, Erzurum ve Trabzon Rüsumat nazırlığına, oradan Bahriye Nezareti müsteşarlığına geçti. Bir aralık, Hicaz Vali vekili oldu. Sonra Sivas ve Erzurum valiliklerinde bulundu. Daha sonra, Musul mebusu seçildi. Nihayet Şarkîkarahisar ve Urfa, son intihapta da İstanbul mebusu oldu.

Eserlerinin başlıcaları, Fazilet ve saadet, Türkçe şiirler, Türk sazı, Turana doğru, Zafer yolunda, Türkün hukuku, Mustafa Kemal, İsyan, Danteye sesler ve Ankara'dır.

Bir de, Kıvılcımlar ve Yıldırımlar isimli eseri vardır ki bu, vatan ve millet şairinin seçme yazılarile tercümelerinden mürekkeptir.

***

MİLLİ EĞİTİM DERGİSİ

512

Hayatı hakkında bu kısa malûmatı verdikten sonra Emin beyin biraz da edebî şahsiyetinden (geniş tetkiki edebiyat, tenkidci ve tarihçilerine bırakarak) bahsedelim.

Mehmet Emin Yurdakul ilk yazılarında Türkçü, hattâ bir zaman Turancı ve ırkçı gözüküyordu. Fakat ondaki, sevgi, şefkat, merhamet, iyilik duyguları, bu büyük idealist ve siyasî Türkçülüğü, önceleri Türk köylüsünü sevmeyi ve köycülüğe sonraları da, zavallılara karşı merhamet duymıya «insaniyete» doğru götürdü.

Emin bey çok şefkatli, çok rikkatli bir insan ruhu taşıyordu. Yaşlandıkça bu tarafının daha çok genişlediğini ve büyüdüğünü görüyorduk.

Şiirlerindeki tekâmüle gelince : Onun ilk şiirlerinin, yazdıklarını halkın anlıyabileceği bir seviyeye indirmek, sadeleştirmek, halka ait tahassüsler yolunda yürümek gibi bir gayeyi istihdaf ettikleri görülüyor.

Fakat bu şiirlerin basitliğinden, kupkuru bir nazım olmasından, yüksek bir sanat eseri olamıyacağından bahsedilince, Emin bey de mevzularını yavaş, yavaş değiştirdi. Şiirlerinin içine «Ölü kafası» nda olduğu gibi Darvenizm'e kadar, bir takım felsefî fikirler sokmıya çalıştı. Garp kültür tarihile temasa gelmek istedi.

Harbiumumî sonlarına doğru, memleketin ıstırabı çoğalınca ve hükûmet tazyiki artınca, bir hürriyet ve ihtilâl şairi olmak istediği görülüyor. Onun «İsyan» isimli eseri bu devrin mahsulüdür. Bu şiirler epope tarzında yazılmış uzun manzumelerdir.

Anadolu zaferinden sonra Emin bey, inkılâpçı bir şair oldu. Hayatımızdaki yenileşme cereyanına uydu. Artık Emin bey o eski idealist Türkçü ve Turancı Emin bey değildi.

Bu küçük nüanslar bir tarafa bırakılınca Mehmet Emin Yurdakul, Türk milletini, Türk tarihini, Türk seciyesini büyük bir aşk ile seven ilk Türkçü şairimizdir.

Gerçi o, şiirlerinde, hece vezninin, bu günkü çok işlenmiş tarzını kullanmamıştır. Onun şiirlerinde bir dereceye kadar yeknasaklığı hissettiren fazla duraklı vezinler göze çarpıyor.. Lisanı da bu günkü hececi genç şairlerinki kadar akıcı ve kıvrak değildir.

Fakat Emin beyin bütün bunlara mukabil kalbe dokunan tok, vakur bir sesi vardı. O bu sesle Türk milletine bir çok temiz ve asîl duygular verdi ve bu yolda başa geçti.

Türk gençliği de, onu ölünceye kadar, her zaman hürmet ve sevgi ile başında taşımıştır. Ve aziz hâtırasını hiç bir zaman unutmıyacaktır...

Z. A.

AHRETLİK

— Buyurunuz kahvenizi

Baktım: bir kız, köy kızı!..

Yanağının çıkıklığı, mini mini ağzı
Her bir hali: «Anadolu goncasıyım!» demkte.
İç çekişi, titrek sesi, o kızarmış gözleri,
Melûl, melûl bakışları, bükük boynu, her yeri..
Bir çok şeyler okutuyor bu acıklı çiçekte!..
— Kızım, senin anan, baban, kimin, kimsen var mı?

— Var...

— Neredeler?

— Onlar, bacım hepsi köyde kaldılar.

— Nerelisin?

— Boluluyum

— Niçin geldin?

— Bunaldık;

Tarlamızı süremedik; yiyeceksiz aç kaldık.
— Peki, senin İstanbula gelmen ile nolacak?
— Benim bir kaç yıllığımla babam öküz alacak.
Ne acıklı bir haldir bu?.. Baba evlât satıyor;
Bir masumun gözlerine her gün yaşlar doluyor;
Bir el onun bal ömrüne her gün ağu katıyor;
Bir çift öküz uğrunda bir kız kurban oluyor.
Bari sizler dokunmayın şu yuvasız kuşçuğa;
Dokunmayın, memleketin şu bereli gülüne;
Dokunmayın, annesizdir; dokunmayın çocuğa;
Dokunmayın, şimdi ağlar; dokunmayın gönlüne.

Mehmet Emin YURDAKUL

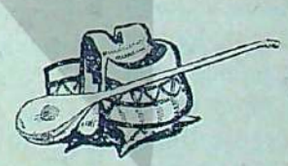

MİLLİYETÇİ FİKİRLER

OKU!

Yazan: Ernest RENAN

BİLMEK

Çeviren: Dr. M. H. A.

Bilmek, hakikî dinin timsalidir. Bilmek, insanın şeyler ile münasebetinin, ferdin zihnî hayatının, kâinatı anlamanın ilk şartıdır. Bilmek, Tanrıya yakın olmaktır. İnsan, cahillik sebebile tabiattan uzaklaşmış, kendi içine hapsedilmiş, ve kendi ölçüsünde hayali bir cihan yaratmıya mecbur edilmiş olur. Çocukluğun yaşadığı, ve iptidaî insanın yaşamış olduğu garip âlemin sebep ve hikmeti budur. İnsan, şeyler ile, ancak bilgi ve aşk yollariyle münâsebet peyda eder. Bilgi olmazsa, insan, boş hayallerden başka bir şey sevemez. Hayata lâzım olan gerçek ve hakikî sermayeyi ancak ilim tedarik edebilir. İnsanın ruhunu, Leibnitz'in (Laypniç) düşündüğü gibi kâinatı aksettiren bir aynaya benzersek, o, ancak bilgi sayesinde, kâinatın az veya çok büyük bir kısmını aksettirebilir, ve eşyanın umumiyetiile tam bir âhenk halinde olmaktan ibaret olan gayesine yakınlaşabilir.

Bilmek, hayatın bütün işlerinin en az maddî olanıdır. Çünkü, o, en az menfaat gözeten, zevkten en çok uzaklaşmış olan, en müspet bir iştir. İlmin kudsiyetini inkâra kalkmak boş bir gayrettir; çünkü, bu dünyada hiç bir kudsiyet tanımıyanlardır ki, bilginin Tanrısallığını inkâra kalkabilirler. Eşyanın kıymetleri hakkında mütalâalara girişmeden, yalnız insan tabiatinin olaylarına ehemmiyet verenler bile, bilginin, hiç değilse, insanlığın ilk ihtiyacı olduğunu inkâr edemezler. İnsan, eşya karşısında, mutlaka onların sırrını anlamak ihtiyacını duyar. Mesele kendiliğinden meydana çıkar; çünkü, insan öyle yaratılmıştır ki, mutlaka, gördüğü şeylerin hakikî mahiyetini anlamak ister. Bu öğrenmek iştahını evvelâ tabiat kamçılar. Daha ilk tecrübelerinde, ve bir kaç sayfa içinde kâinatın plânlarını çizebileceğini sanan insan, *sâfiyane* bir gururun verdiği sabırsızlıkla, tabiata saldırır. Sonra, kendini tetkike başlar. Daha çok sonraları da, kendi cinsini, insanlığı, tarihi anlamak ister. En nihayet, en son meseleyi, büyük sebebi, en yüksek kanunu öğrenmek, heves ve merakını gıcıklar. Mesele, her devrin ufuklarına göre değişir, hudutsuz bir tarzda genişler. Fakat, ortada, daima, halledilmesi lâzım bir şey vardır. Meçhul karşısında, insan, her zaman iki his duyar: sırra saygı, ve, örtüyü yırtıp arkasında olanı anlamak istiyen asîl bir cüret ve inat.

İnsan için, kâinat karşısında kayıtsız durmak imkânsızdır. İnsan, düşünmiye başlar başlamaz, arar, kendi kendine sorgular sorar ve onları halleder.

İnsana, kâinat, kendisi, ilk ve asıl sebep, kendi kaynağı (menşei), kendi âkıbeti gibi meseleler hakkında bir (izah), bir (sistem-nazariye) lâzımdır.

O, kendi kendine sorduğu bu suallere cevap verebilmek için lâzım olan bilgilere malik değildir. Zararı yok. O, kendi kendiliğinden, bunları telâfi eder. Uzun asırlar araştırmaları icap ettiren, ve fakat derhal bir cevap istiyen bir meselenin çabucak halledilmiş şekilleri olan iptidaî dinlerin mevcut oluşlarının sebebi budur. Metodik (usul dairesinde hareket eden) ilim, cahil kalmıya razı olur, veya, hiç olmazsa, vâdeye tahammül eder. İptidaî bilgi ise, daha ilk hamlesinde, eşyanın mahiyetini anlamak ister. Çünkü, hakikaten, insandan, bazı meseleleri geriye bırakmak istemek, kendisinin ne olduğunu, dünyada işgal ettiği yerin mahiyetini, dünyanın sebebinin ne olduğunu öğrenmeyi gelecek yüz yıllara bırakmasını istemek, onun elinde olmıyan bir şeyi istemek demektir.

İnsan, bu muammayı halledemiyeceğini bilse bile, onun halli için kendi kendini sinirlendirmekten ve yıpratmaktan vazgeçemez.

Neydi O Düğün

— N. Karaca'ya —

Evler bayram etti, çalkandı şehir,
Görenler mestoldu, neydi o düğün;
Zurna nağme saçtı, oynandı bir bir,
Aylarca söylendi, neydi o düğün.

Kazanlar kaynadı, yufka yağlandı;
Atların boynuna çevre bağlandı,
Araba gittikten sonra ağlandı;
Ağızlarda bir hey heydi o düğün.

Geline görümlük elmas verdiler,
Camlara ipekten perde serdiler,
Yerlere Isfahan halı serdiler;
Edilen masrafa deydi o düğün.

Çalkandı o gece evler neşeyle,
Coşulup oynandı hanımla, beyle;
Birbirine tam denk gelin güveyle
Kalblerde ölmez bir şeydi o düğün

Adnan BULAK

Dumlu

Pek haşmetli kurulmuşsun,
Taşmış taşmış durulmuşsun,
Sen de Hak'ka vurulmuşsun:
Nazlı nazlı akan Dumlu.

Koşup gidersin Akçay'a,
Bazan atlı, bazan yaya,
Buzlu suzlar saya saya
Gizli gizli akan Dumlu.

Kevserin sâf suyu sende,
Türkün asîl huyu sende,
En güzel, en iyi sende
Hızlı hızlı akan Dumlu.

Şeref dolu adın senin,
Dillerdedir yâdın senin,
Baldan üstün tadın senin,
Buzlu buzlu akan Dumlu.

(Yank), her gün seni anar,
Kara bağrı durmaz kanar,
Gurbet ilden selâm sunar,
Der: hasretin yaman Dumlu!

Erzurumlu YANIK

Bizim Güzideleriniz

Sayın Orhan Seyfi Orhon'a
«Güzideler sınıfı» adlı
makalesi münasebetile.

Evet, her milletin ruhî ve fikrî kudretini temsil eden bir güzideler sınıfı vardır. O milletin zekâ ve dehasına, medeniyet kabiliyetine bu sınıf ölçü olur. Vatan bu sınıfı teşkil eden fertlerin omuzları üzerinde yükselir. Vatanseverlik eksiksiz örneğini bu sınıfta bulur. Ferdî ve millî ahlâkın en kusursuz nümuneleri bu sınıftadır. Fedakârlık, hamiyet buradan çıkar. Bilgi bu sınıfta meyvalarını verir. Vatan mâbedinin üzerinde kendini kurban edenler bu sınıfın insanlarıdır. O, bir vücudun kalbi, bir hücrenin çekirdeği, bir çekirdeğin kromozomlarıdır. Bir milletin has kültürünü doğuran ve nakleden unsurlar bu sınıfın kanında saklıdır. Bir milletin içinde bu sınıf arttıkça, o millet yücelir. Bu sınıf temizliğini, ırkının has vasıflarını devam ettirdikçe milletin geleceğinden korkulmaz. Bu sınıfın değeri ve üstünlüğü o milletin yaşama garantisidir. Fakat gerçek tereddi de bu sınıfın bozulmasiyle başlar. Yavaş yavaş bu sınıfta o milletin karakteristik vasıfları kaybolur. Irka yabancı belirgiler artar. Güzideler sınıfı dejenere olur. Bir milletin batışı budur. Tarihte hiç bir millet bütün nüfusu ile beraber yokolmamıştır. Ortada kaybolan şey bu milletlerin kültür ve kabiliyetini nakleden unsurlardır.

Bizim o «karmakarışık, o köksüz, o kozmopolit, o hodkâm» güzideler sınıfımız ise, çok şükür ki, bu milletin gerçek güzideleri değildir. Onlar, hücrelerindeki yabancı tohumu ile ırklarının ayırıcı vasıflarını kaybetmiş dejenere tiplerdir. Bir sakın üzerinde fışkıran piç sürgünlere benzerler. Bir uzviyetin habis unsurlarıdır. Şu, ecnebi hayranı diplomatı, şu humanizma budalası mütefekkiri, şu mandacı profesörü, şu yabancı bir rejimin çığırtkanı gazeteciyi, ve nihayet Türkün kanını kendi ihtirasının mezbahasına dökmek istiyen şu muharriri, bir inceleyin. Hepsinin kanında Osmanlı imparatorluğunun bin bir çeşit halitalarını bulursunuz.

Yine çok şükür ki, bir milletin kalbur üstünde kalan güzideleri her zaman o milletin gerçekten fikir, ruh ve asâlet güzideleri olmaz. Bu, böyle olsaydı bahtsızlığımıza ağlamak, ve geleceğimizden korkmak gerekirdi. Fakat bu milletin hakiki güzideleri, yine onun, Mustafa Kemal'leri, İnönü'leri çıkaran engin bağrında saklıdır. Bu milletin gerçek güzideleri, şimdi vatanın dört köşesinde, devletin emrinde veya milletin arasında, sakin ve tevazu ile çalışıyor. Bu gün hâdiseleri tarafsız bir beynelmilelcinin soğukkanlılığiyle değil, bağrı yanan bir Türkün hassasiyetiyle takibeden onlardır. Neticeyi, uşaklık ettikleri yabancının hesabına değil kendi milletinin menfaatine dileyen onlardır. Yarın, icabederse, serhade ilk koşacak, Mehmetçiğin önünde şuurla ateşe atılacak yine onlar olacaktır. Okurlar ve yazarlar. İçlerinden pek çoğu sahte şöhretlerin üstünde bir bilgi ile de cihazlanmıştır. Bazan sesleri mütevazi bir derginin sahifelerinde gömülür: yabancı paralarla işliyen muazzam matbaaları, tesisleri olmadığı için!

Fakat, onlar bu memleketin öz güzideleridir. Garbın ilmine, ırklarının kabiliyetine hayrandırlar. Ne Garbı dev, ne kendilerini cüce görürler. Vatan ve millet karşısındaki borçlarını yük değil, zevk tanırlar. Onlar için ne sağ, ne sol vardır; düpedüz Türkçüdürler.

İşte, ecdadının kemikleriyle bu toprağa, soyunun kanı ile ırkına, tarihi ve mefahiri ile geçmişine bağlı olan Türk'ün gerçek güzideleri! Bu memleketin toptan da, tüfekten de, müttefikten de daha sağlam garantisi.

Dr. İhsan Unaner

Birkaç Söz!

O. S. O.

«İzahlı Halk debiyatı antolojisi» adlı eserile Türk kültürüne müspet yolda hizmet etmiye başladığını sevinçle karşıladığım bay Pertev N. Boratav, solcu (Yurt ve Dünya) mecmuasının son sayısında buna nadim olmuş gibi görünmektedir.

Türk cemiyetinin mukaddesatını yıkmak, onu en sefil hayat şartları içinde esir yaşamaya hazırlamak istiyenlerin edebiyatı epey zamandanberi en iyi bir vasıta yerinde kullandıklarını biliyoruz. Sokak, Kaldırım, Ses gibi bir takım propaganda mecmualarında çıkan yazılardan elbette benim kadar kendisinin de haberi vardır. Bunların sadece bir estetik meselesinden ibaret olduğunu iddia etmek hepimizi lüzumundan fazla safdil saymak olur. Bay Pertev N. Boratav'a bunların büsbütün başka maksatlarla yapıldığını ispata lüzum görmüyorum. Mesele öküzden, inekten, işçiden, mahpustan, serseriden, orospudan bahsetmek değildir. Mesele romandaki, hikâyedeki realist ifadeyi şiirde de kabul edip etmemek değildir. Mesele çok daha geniştir ve teessüslere değer ki bizim sosyal dâvalarımızla hiç bir ilişik göstermemektedir.

Aynı maksadı şiirde olduğu kadar, romanda, hikâyede, tiyatroda, resimde, bütün fikir ve teşkilât işlerinde, politikada da görüyoruz. Bunların birbirlerile sımsıkı bağları vardır. (Yurt ve Dünya) mecmuasının beğendiklerini veya beğenmediklerini filân gazeteci, filân münekkit, filân terbiyeci, filân iktisatçı, filân muharrir, filân doçent de beğenir veya beğenmez.

Bay Pertev N. Boratavla eğer, sadece kelimeler üzerinde, şiir anlayışında ihtilâfımız olsaydı, onu aramızda halledebilirdik. Fakat bu dâvayı, halledemeyiz. Biz, bir millet halinde kalmak, hür ve müstakil ya-

(Sonu 15 inci sayfada)

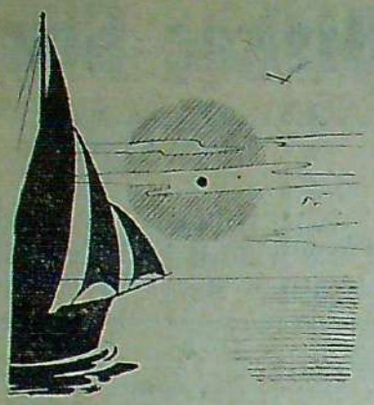

Bu da gurbetten

Bu iller, bir tanem, gamla çevreli,
Bir türlü acısız kalınmıyor ki..
Esten, dosttan ayrı düştüm düşeli
Kimseden bir selâm alınmıyor ki.

Kendimi ramettim her işkenceye.
Esir oldum güne... bekçi geceye.
Bir damlacık uyku iletin diye
Dostlara bir haber salınmıyor ki..

Bekleme bir tanem, sayma günleri.
Yollara düşenler döner mi geri?
Senden ayrıldığım o gündenberi
Gönül sazı artık çalınmıyor ki...

Nazif BEN

Şikâyet

Bir söğüt altına bağdaş kurarak
sazıma söylettim düştüğüm derdi,
başımın üstünde kanat vurarak
uçuşan kuşlar da bana hak verdi.

Anlattım: bir güle benzerdi yüzü,
yaparktan çok daha yeşildi gözü.
ne çare unuttu verdiği sözü
halbuki (ölsem de unutmam) derdi.

Düşmanım düşmesin böyle ataşa
sazımla bırakıp beni başbaşa
gönlünü kaptırdı başka oynaşa
ben sevdim el âlem murada erdi.

Bir söğüt altına bağdaş kurarak
sazıma söylettim düştüğüm derdi,
başımın üstünde kanat vurarak
dinleyen kuşlar da bana hak verdi.

Süreyya ENDİK

Yazan: Adnan GİZ

GEÇEN ASRIN İKİ MÜTHİŞ VEZİRİ

Hakkı ve İzzet Paşalar

(Baştarafı 6 ncı sahifede)

sızlıkla şöhret bulan Darendeli İzzet Mehmet paşa da kan dökmekteki meharetini zaman zaman iki hayırlı işte kullanmış olmakla namını temize çıkarmış ve bir derece günahlarından kurtulmuş sayılır.

Darendeli, Ağa Hüseyin paşa ve Kara cehennemle beraber «Vakai hayriye» nin üç kahramanından biridir. İstanbulun o kıyamet gününde yeniçerilerin üzerine gönderilen askerin bir koluna da o kumanda etmiş ve insan öldürmekten duyduğu zevki o gün istediği kadar tatmıştır. Onun ikinci bir meziyeti de kötü ruhlu İstanbul esnafının, muhtekirlerin, vurguncuların amansız bir düşmanı olmasıdır. O, günlerce, aylarca, hattâ yıllarca yorulmak bilmiyen bir azim ve inatla gece gündüz çarşı, çarşı, dükkân, dükkân dolaşmış âdeta kılı kırk yararak, terazileri, kantarları,çuvalları, dirhemleri muayene ederek; eksik satan, hileli mal satan, narhtan fazla satan esnafı falakaya yatırmış, zindana atmış, hattâ bir tarafından dükkân kapısına asmış ve nihayet İstanbul esnafını yıldırmaya muvaffak olmuştur. Bir çocuk, bir dükkândan bir okka pirinç almaktadır. Kapının önünde garip kıyafetli bir derviş peyda olur. Çocuğun elinden pirinci alır. Tekrar tartar. Pirinç elli dirhem eksik gelir. Hemen bir düdük sesi! Birden Bin bir gece masallarının o müthiş cinleri gibi bir takım korkunç adamlar peyda olur. Bakkal altı okka edilir. Falaka! Artık değneğin adedini siz tâyin edin! Bu esrarengiz derviş kimdir diyeceksiniz? Izzet Mehmet paşa! Histoire Anecdotique isimli eserinde tam bir frenk görüşile Şark'a dair garip fıkralar yazan Vanda paşa, İzzet Mehmet paşa için de şöyle bir hikâye anlatır:

Yine bir gün paşa tebdil geziyordu. Elinde bir parça etle giden bir çocuk görür. Etin ne kadar olduğunu sorar. Çocuk, üç okka der. Paşa çocukla beraber bir başka dükkâna girer, eti tartar. Yüz dirhem eksik gelir. Bu sefer adamlarile beraber çocuğu alarak şişman bir Rum olan kasaba gider. Bir işaret! Adamları derhal şişmanı yere yatırarak yağlı tarafından yüz dirhem et keser, göpeklere atarlar. Kasabı da tedavi edilmek üzere Rum patrikhanesine gönderirler.

İzzet Mehmet paşa birinci sadaretinden 13 sene sonra, Tanzimatın üçüncü yılında tekrar sadarete getirildi. Fakat, artık Avrupa âdetleri memlekete sokulmuş, eski âdetlerin yaşatılmasına imkân kalmamıştı. Artık devir değişmiş, insanlar değişmiş, o kavuklu günlerin ruhu bir alaca karanlığa karışmıştı. Kendi düşüncesine göre âdeta idare sanatının mukaddes hükümleri olan o eski âdetleri terketmek ve zamaneye uymak koca Darendeliye pek güç geldi. Ancak dokuz ay süren bir sadaretten sonra «halet ol halet değil!» diyerek çekilip gitti.

Allah uyduranlara günah yazmasın! Gerek bizde, gerek dünya edebiyatında meşhur adamlara atfedilmiş bir çok sözler, fıkralar vardır ki yüzde doksanı — yanlış değilse — muhakkak yalandır. Hele Atalarımız güzel bir sözü bir «kelâmı kibar» hattâ bir «hadîs» şeklinde söyleyip dinlemiye, alelâde bir fıkrayı, bir meşhur adamın menkıbesi tarzında anlatmıya bayılırlardı. Seneler geçtikçe bu fıkralar o kadar o insanlara meledilmiştir ki tarih onları tekzibe yarıyan vesikalar gösterse bile yine bu fıkraları yalancı kahramanlardan ayırmak mümkün olmaz. Meselâ General Cambronne'a atfedilen ve bütün dünyaya yayılan meşhur bir

(Sonu 15 inci sahifede)

516

Yazan: M. Hakkı AKANSEL

TELKİN

(Baştarafı 4 üncü sahifede)

res) mâbedini yağma ettirmişti. Muhasara uzun sürdü. O havali bataklık olduğundan askerleri (Malarya-Sıtma) hastalığına yakalanarak müthiş miktarda öldüler. Tabiî, o vakitler, sıtma nedir, mikrop nedir, bilinmiyordu. Kartacalı serdar, bu felâketi, Demeter ve Kore tapınağını yağma ettirmesine atfetti, ve kaleyi alamadan geriye döndü. Kartacalı serdar, bu ilâhelerden o kadar ürktü ki, onların dinini Şimalî Afrikaya soktu ve Kartaca'da onlara bir tapınak inşa ettirdi. Eğer, bu muvaffakiyetsizliğinin hakikî sebebini anlamış olsaydı, Himilkon, ona göre tedbir alır ve muvaffak ta olurdu.

Herşeyin hakikî mahiyet ve mânasını anlamak, onunla mücadele için, birinci şarttır.

Kommünizm ve Türkler: Will Durant'ın kommünizmi tavsifine göre, paylaşmacılığın biz Türkler için hiç bir zarureti ve münasebeti yoktur. Çünkü, Türkiyede muazzam fabrikalar, geniş toprakları ellerinde toplamış büyük çiftlik ağaları yok ki paylaşılacak bir şey olsun. Benim fikrimce, bizde kommünizm, daha ziyade siyasîdir ve gayesi de Türk milliyetçiliği fikrini boğmaktır. Bu noktayı şundan anladım: bir topluluk var ki, o. içerde ve dışardaki kendi ırktaşlarına karşı koyu milliyetçilik, içerde ve dışardaki başka ırklardan olanlara karşı da koyu paylaşmacılık propagandası yapıyor. Yani bu işte samimiyet yok. Adamına göre, iki terazi kullanıyor. Eskiden, hıristiyanlık, insanlara, âhirette cennet, vadederdi. Fakat, insanlar üzerinde, âhirete bırakılan va'din kıymeti kalmadı. Onun üzerine, cennet va'dini dünyaya aldılar. İşte, hıristiyanlıkla paylaşmacılığın farkı bu. Fakat, insanlar hilekâr, düzenbaz yaratıklardır: kimse kimseye, kara gözleri için, bir şey vadetmez: mutlaka, bu va'din altında, şahsî menfaat gözeten bir çıkar vardır.

Telkinin millete göre tesiri: İngilizlerde kültür, millî şuur çok ileridir. Millî tarihlerini çok iyi bilirler. İngiltereyi, yurtsever, çok kültürlü, vatanın yüksek menfaatlerini kendi şahsî menfaatlerinden üstün tutan, ve halkın itimadını kazanmış bir (seçkinler sınıfı), Ziya Gökalpın tâbirince: (güzideler sınıfı) idare eder. Onun için, İngiltereye giren kommünizm, derhal, İngilterenin yüksek gayelerinin emri altına giriverdi. Türkiyede ise, ne o yüksek kültür, ne o güzideler, ne de halkta, bu sınıfa karşı itimat ve emniyet var. Onun için, bizim diyarımız, milliyeti boğmak istiyen, bizim benliğimizi eritip bizi köle yapmak istiyen çeşit çeşit propagandalar için bulunmaz bir tarladır. Ve yine bunun için, yurtsever Türk aydınları, durmadan bu çeşit telkinlerle mücadele etmelidirler. Çünkü, Erzurumlu Mehmet Arif beyin yazdığı gibi: «İnsan kulağından zehirlenir». Türklerin, millet olarak, istikbali, milliyet telkininin diğer yabancı propagandalara galebe çalmasına bağlıdır.

Dr. Mustafa Hakkı AKANSEL

GAZETELER VE MECMUALAR

Ulus gazetesi her cumartesi bir Güzel sanatlar sayfası yapıyor. Her bakımdan faydalı olan bu güzel teşebbüs takdire değer.

Bu sayfalardan birinde Sabri Esat Siyavuşgilin «Bizde ilk kahramanlık ve sevda romanları» isimli, kıymetli bir etüdünü okuduk. Bu güzel tetkik yazısının bazı parçalarını okuyucularımıza sunuyoruz:

«Romanın Şarktaki macerası, hiç olmazsa ilk merhaleleri bakımından, Garptaki sergüzeştini andırır.. İnsanlığın aynı ruhî ihtiyaçları, insanlık halinin aynı zaruretleri, her iki iklimde aradaki din, ırk, millet, cemiyet ve hayat farklarına rağmen, halkın muhayyile ve hassasiyetine aynı ufukları açmış ve aynı susuzluklar, aynı pınarın suyunda kanmıştır».

«Soyca yiğit olan Türk müslümanlık âleminde sadrı islâm'ın kahramanlık geleneğini temadi ettiren tek ırktır. Bizansa haçlı seferleri esnasında Garptan gelen akınlara kılıcı ile set çeken Türkün Hazreti Ali ile Hazreti Hamza menkıbelerine karşı duyduğu vecdi hepimiz pek iyi anlarız. Ali gibi, Hamza gibi Seyit Battal gibi iman ve hamaset timsallerinin Kıssahanlar tarafından anlatılan menkıbeleri, asırlarca, Türk halk ruhunun en munis hâtıraları olmuştur».

«Asıl teması din ve kahramanlık olmasına rağmen bu uzun zamanlara, aşkın da bir motif, bir fasıl olarak girdiğini görürüz».

Bundan sonra sevda ve aşk romanlarına geçen müellif bunları etrafile anlattıktan sonra, yazısını şöyle bitiriyor:

«Sevda romanı, dinleyicinin ruhunda, yaşanılan hayatın imkânları dahilinde, yaşanılacak hayatın örneği olmuştur. Yaşanılan hayatın imkânlarından tamamile uzaklaşmak kabil değildir. İstediğiniz kadar vakayı ve şahısları tecridedin, istediğiniz kadar allegoriler yaratın, ayağınız mutlaka muhite bağlıdır. Galip dedenin «Hüsnü aşkı» bile, şiirinin bütün füsununa rağmen, sizi bu kadrodan dışarıya çıkarmaz ve coşkun gönlünüze bambaşka ufuklar açmaz».

***

İzmir Halkevinin çıkarmakta olduğu «Fikirler» mecmuasının «Bilgi ve sevgi» isimli baş yazısında Rahmi Balaban, Tabiat üstündeki geniş insan hâkimiyetinin bilgi ve zekânın gelişmesi ve bunların neticesi olan muhtelif vasıtalarla kabil olduğunu söyledikten sonra şunu ilâve ediyor:

«Saliklerine hıristiyan dininin 1943 yıldanberi, birinci öğüdü «karşısındaki insanı kendin gibi seveceksin» idi. On dokuz asırlık öğüdün sonu meydanda.

«Şüphesiz ki harb, beşer ile beraber doğdu ve insanlık için (ebedî barış) daima bir ülkü olarak kalacağa benziyor».

Ve harblerin topyekûn olduğundan bahsederek:

«Bizim işimiz, diyor, bu günkü

(Lûtfen sahifeyi çeviriniz.)

ya karşısında ah ve vah etmek-
ibaret değildir. İpuçları elimizde
yan olayların adına mukadderat
r. Mukadderat karşısında ödev
Herşeye rağmen yiğitçe ve kah-
anca hareketle dimdik ayakta
ıya çalışmaktır. Her ihtimale
hazır olmaktır».

***

Zonguldakta ayda bir çıkan
çü «Doğu» mecmuasında Sedat
ayın «Genç şaire mektup»u var..
edebiyata (bilhassa zamanımız-
meselelerine üstünkörü de olsa
eden bu değerli yazının genç
öğütleri ihtiva eden parçasının
alıyoruz:

1) Külhanbeyi ağzı aşağılık ke-
kullanmak, beşerin iğrenç
bulup ortaya koymak, hiç
olmıyan boş kuruntuları-
herkesin gözüne sokmak, rea-
apmak değildir. Sanatkâr bir
ordür, operatör nasıl hastası-
karnını açtıktan sonra onu ame-
masasında bırakıp gitmezse, re-
yazıcı da beşerin bu taraflarını
ten sonra onları ortada bırak-
Senin türeme üstatların bunu
yorlar, realizmi bir maskaralık
sanıyorlar.

2) Ameleden, işçiden, makine-
fabrikadan çok bahsetme. Eder-
bile yerinde konuşmasını bil. Ya-
n, onları sırtüstü yatmıya değil,
çok çalışmaya, hayatı sevmiye

3) Yazılarını sade bir dille yaz-
çalış. Çok eski kelimeleri, hele
kelimeleri hiç kul-
okurken dilimizin
, nefesimizin tıkanma-
çalış.

4) Bir şiirin iki sayfayı birden
urmasın. İsmini çok büyük harf-
yazma. Hele soyadını kullan-
ı hiç unutma. Bunu soysuzlar
.

5) Dinoların, Dinamoların, A.
rlerin bir tek satırını okuma ve
okursan çok düşün.

6) Şiirlerini Nurullah Ataç'a
rme. Görürse bile beğendiğini
at.

7) İstanbulda isen «Küllük» te,
da isen «Kutlu» veya «Özen»
rma.

**

Tefrika No. 25

Yazan : Orhan Seyfi ORHON

MÜTAREKE

Sabahleyin Vakit gazetesini karıştırıyorum. Aradığım şey harb havadisleri değil, Ömer Seyfeddinin bir hikâyesi. Birdenbire ilk sahifede iri puntolarla şu resmî tebliğ gözüme ilişti. Durakaldım:

1 Teşrinisani 1918.

«Hariciye Nezareti celilesinden dünkü tarihle tebliğ olunmuştur. Bimemhülkerim mütareke bu gün vakti zahirde imza edildi. Bilûmum cephelerde terki muhasamat emri verilmiştir.»

Düşünüyorum: Çanakkale zaferi... Sarıkamış ricati... Kanal seferi... Zaferi nihaî... Şerefli bir sulh... Nihayet mütareke ve teslimiyet!

Sokakta yine eskisi gibi geziyorlar. Köylü şair Ali İzzeti gördüm. Arkasındaki jaket atay biraz daha sararmış. Çenesinde sivri bir sakal. Nedense, bu sakal bana iğrenç göründü. İçimden ona kızdım. Keyiflice:

— Ülen, artık askerlik bitti! dedi.

— Yalnız askerlik mi?

— Herşey bitti. Enver paşa da, Talât paşa da, benim asker kaçaklığım da... Artık köye gideceğim!

«Köyün kaldı mı?» diyecektim. Diyemedim. Ayrılırken elini bırakmadım:

— Bu sakalı kestir!

— Neden?

— Bu sakalla seni köye sokmazlar!

***

Mütareke havası gitgide ağırlaşıyor. Bu havanın içinden soysuz ve şımarık bir İstanbul meydana çıktı. Beş yüz senedenberi bizi sevmiyen bir İstanbul bunu artık gözümüzle de görüyor, kulağımızla da işitiyoruz.

***

İttihat ve Terakki fırkası kendini feshetti. Enver paşa, Talât paşa, Cemal paşa, Topal İsmail Hakkı paşa kaçtı. Muhalif gazeteler, vatana söver gibi, İttihatçılara sövüyor.

***

Müttefik kuvvetlerin zırhlıları Kabataş önünde. Toplarını Dolmabahçeye çevirmedikleri için (dostça geldiler!) diyoruz.

***

Dün, Beyazıttaki Türkocağında Amerikan mandasını konuştuk. Turancı ediblerimizden bir hanım, millî bir ideal gibi Amerikan mandasını istiyor. Herkes buna razı, herkes buna taraftar. Yalnız bir kişi itiraz etti; aceyip fikirlerile tanınmış bir tarih muallimi. Şimdiye kadar söylediği sözlerin en garibi, en paradoksalını o gün söyledi:

— Ben, manda istemem, dedi, istiklâl isterim!

***

Beyoğlunda sarhoş Yunan bahriye neferleri dolaşıyor. Rum vatandaşlarımızdan akrabalarına rastgelince kucaklaşıp bağrışıyorla:

— Zito Venizelos!

***

Bütün kahvelerde tombala oyunu moda. «Haraşolar» İstanbula geldiğindenberi bu moda her tarafa yayıldı. Ne becerikli adamlar! Hayatlarını bununla kazanmanın yolunu buldular. Bir fasıl Kafkas dansı, üç fasıl tombala. Önce, Kazak kıyafetinde tığ gibi bir delikanlı ortaya çıkıyor. Kafasında iri bir astrakan kalpak. Belinde savatlı bir çift kama. Yumuşak çizmelerinin uçlarına basarak çevik hareketlerle oynamıya başlıyor. Muzikaları da kendilerinden. Seyircilerin en çok hoşlarına giden bıçak oyunları. Fikir düşmanlarına karşı kullanamadıkları bıçakları yer-

MİLLİ KÜTÜPHANE
BEDİİ

518

Hakkı, İzzet Paşalar

(Baştarafı 6 ncı sahifede)

söz vardır ki, bizzat Cambronne tarafından tekzip edilmesine rağmen yine Cambronne'un sözü olarak kalmıştır. Zalimliklerini alaya almak için bizim Hakkı paşa ile İzzet Mehmet paşaya isnat edilmiş bir çok fıkralar vardır ki, bunlardan ikisi bizde fıkra muharrirlerinin ebedî nükte kaynaklarındandır. Hakkı paşaya atfedilen fıkra meşhur «Fil ve imam» hikâyesidir ve Timurlenk ile Nasreddin hoca için de söylenir. İzzet Mehmet paşa için de meşhur «Rüyaya giren adam» hikâyesi anlatılır. İstanbulda boşta kalan bir mol[illegible] paşanın vali olduğu Kasta[illegible] ip tâyin ederler. « — İzzet pa[illegible] adamdı amma sen idar[illegible] derler. Molla da memnuniyetle: «Kullanırız!» deyip gider. Kastamonuya geldiği gün vilâyet meydanında bir adamın asıldığını görür. Ahaliye suçunu sorar. Vali paşanın rüyasına girip korkuttuğu için asıldığını söylerler. Molla hemen eşyasını toplayıp İstanbula döner. Niçin döndün? diye soranlara vakayı anlatır. Yi[illegible] —canım idare ederdin!» diye çı[illegible]şırlar. « — Hadi gündüz idare edelim -derfakat gece de rüyasına girmemek elimde değil ya!..»

Ötekiler yerinde kalsın! Fakat İzzet Mehmet paşa bana bu gün dahi lüzumlu ve pek sempatik görünüyor. Ah onu muazzam kavuğu, müthiş yüzü ve falakalı adamlarile İstanbul çarşılarından bir daha geçirmek mümkün olsaydı!..

Hasan Adnan GİZ

---

lere saplıyarak etrafında fırıl fırıl dönüyolar. Bir alkıştır kopuyor. Sonra karanfil dudaklı, manolya tenli haraşolar ellerinde kartlarla masalara dağılıyor. Çat pat Türkçe bile öğrenmişler. Birisi tereddüt etti mi kartını uzatıyor:

— Siz almayacak bunu?

Duruyor, bakıyor, gülüyor:

— Yigirmi beş giruş!

Almamak kabil mi? Bunları seyrederken istikbalimizi biraz görür gibi oluyorum.

***

— Arkası var —

Mareşal Çakmak

(Baştarafı 5 inci sahifede)

Hülâsa kızım Şarkta Budistler ademe inanmış, (Nirvana) ya erişmek için dünyadan alâkalarını kesmeyi kestirme yol bulmuşlardır; hıristiyanlık da bundan mülhem olarak başka bir yoldan (Târik-i dünya) lığı tutmuştur.,

İslâm mütefekkirlerinin bir kısmı da bu ananenin tesiri altında kalmışlardır. Fakat haikatte islâm dünyayı terketmemiştir. İslâm adem değil, (vacib-ül vüçut) akidesini tutmuştur.

İnsan yaşıyarak düşünür, düşünerek olgunlaşır, hakikate ulaşır ve [illegible]s olur ki, buna (ehl-i hal) derler.

Birkaç söz

(Baştarafı 11 inci sahifede)

şamak istedikçe de halledilemiyecektir. Çünkü asıl ihtilâf buradadır.

Onun için, ben burada bay Pertev N. Boratav'a, nazmın nesirden büsbütün ayrı bir şey olduğunu, şair vecd ve istiğrak haline gelmeden, gündelik hayatın kuru ve soğuk mantığiyle asla şiir söyliyemiyeceğini, ancak bu istiğrak halinde terennüm edilebilecek kelimelerin şiir lisanına gireceğini anlatmıya boşuna çalışmıyacağım!

O. S. O.

TÜRK EDEBİYATINDA
Hiciv ve mizah şiirleri antolojisi
Yakında çıkıyor..

YOLCU NEREYE GİDİYORSUN?
Roman: Semiha Ayverdi
Gayret kitabevi: 250 kuruş.

HENÜZ 17 YAŞINDA
Ahmet Mithat'ın 1881 de yazdığı ve o devirde yasak edilmiş olan bu cidden meraklı, aşk ve macera İstanbul romanı çıkmıştır. 324 sayfalık eser 1 liradır.

ÇINARALTI

Neşriyatının okurlarına hazırladığı değerli eserlerden bir kısmını aşağıya yazıyoruz:

Serhat Hikâyeleri

ADNAN GİZ

Kıymetli arkadaşımız Adnan Giz'in Türk tarihindeki serhat kahramanlıklarını bir araya toplıyan bu çok güzel eseri hem tarihî kıymeti, ve hem de millî duygularımızı kuvvetlendirmesi bakımından çok kıymetlidir.

Türk Medeniyeti ve Kültürü Tarihi

ENVER BEHNAN ŞAPOLYO

Osmanlı Saltanatı devrine ait teşkilâtımızı, medenî ve kültürel hayatımızı uzun, esaslı tetkiklerle meydana koyan bu eseri büyük bir zevk ve alâka ile okuyacaksınız.

Şiir Yazmak Sanatı

ORHAN SEYFİ ORHON

Nazım tekniğine ait bütün bilgileri, bütün incelikleri çok sade, çok basit bir şekilde izah eden bu eser her istiyene, kusursuz nazım yazmak imkânını verecek kadar bunları kolaylıkla öğretmektedir.

Türk Ruhu

Dr. MUSTAFA HAKKI AKANSEL

Çok değerli mütefekkirimiz Dr. Mustafa Hakkı Akansel'in Türk ruhunu, Türk seciye ve ahlâkını inceliyen bu ilmî eserini bütün okurlarımıza şimdiden hararetle tavsiye ederiz.

Yaşayan Türkçüler

Hüseyin Namık ORKUN

Aramızda yaşıyan bütün türkçülerin hayatlarına, şahsiyetlerine, fikirlerine, bu yoldaki çalışmalarına ve eserlerine dair çok etraflı bir tetkik eseridir. Türkçülüğü tanıtmak bakımından bir eşi bulunmıyan bu kitabı bütün gençlere tavsiye ederiz.

PEK YAKINDA ÇIKIYOR.